

ԶԱՎԵՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՐՋՈՒՄԱՆՅԱՆ

ՍՈՒՐԲ ԳՐԹԻ ԱՆԳԼԻԵՐԵՆ ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

(«THE NEW ENGLISH BIBLE—NEW-TESTAMENT»)

1961 թվականի մարտ 15-ի երեկոյան մամը 6-ին, Լոնդոնի Ուեստմինստերի աբբայարանին մեջ մասնավոր պաշտամունք և հանդիսություն տեղի ունեցավ անգլիերեն Ս. Գրքի «Արտոնյալ թարգմանության» հրատարակության 350-րդ տարեդարձին առթիվ:

Հորեկյանական այս հանդիսությունը կզուգադիպեր սակայն Ս. Գրքի նոր Կտակարանի բաժնին անգլիերեն նորագույն թարգմանության հրատարակության, որ տասներեք տարիներու անխոնջ աշխատանքի մը ետք, նախորդ օրը, մարտ 14-ին, հրապարակ ելած էր «THE NEW ENGLISH BIBLE, N. T.» խորագրով: Եկեղեցական պաշտամունքին կնախագահեր Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոս ղոկոտ. Զեոֆֆրի Ֆիշեր, որ շրջապատված էր զանազան հարանվանություններ ներկայացնող հոգևորականների և մանավանդ թարգմանիչներին, որոնք իրենց աշխատանքի բաժինը բերած էին անգլիերեն նոր Կտակարանի նորագույն թարգմանության գործին: Արարողության ավարտին,

թարգմանչական գործին կեդրոնական հանձնախումբի նախագահ, Ուեստմինստերի և պիսկոպոս ղոկոտ. Ալվին Վիլյամսը ներկայացուց տասներեք տարվան աշխատանքի պտուղը, անկե մեկական օրինակ հանձնելով թարգմանիչներուն և աշխատակիցներուն, որուն ի պատասխան Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոսը հայտարարեց. «Թարգմանիչ եղբայրներ, փառք և զոհություն ամենակալին Աստուծո այն աշխատանքին համար, զոր կատարեցիք թարգմանելով իր խոսքը: Այժմ կընդունինք այս գիրքը և կհանձնենք Եկեղեցւո աստվածային դատաստանի ծառայության»:

Մեր նպատակը չէ երբեք այս սեղմ տողերով զնահատել կատարված թարգմանչական աշխատանքը, մտնել փորձելով սուրբգրական բնագրային քննադատության կալվածին ներս, կամ փնտռել, թե որքան հարազատությամբ պահված է նոր Կտակարանի սկզբնական բնագրին իմաստն ու բառերուն ետին գտնվող հայտնյալ խորհուրդը որքան անազարտ մնացած, ոչ ալ

պիտի ուղենք կարծիք հայտնել տրդեն իսկ զնահատված արդիական և այժմեական անգլիերեն լեզվի մասին, որով թարգմանված է ներկա աշխատությունը: Փափագելի է այսուհանդերձ արձագանքել պատմական կարևոր դեպքի մը, որ 350 տարվան հնութենն մը հաք կներկայացնէ «զենք մը և հաղորդակցության միջոց մը, որ իր հստակությամբ և որոշակի արտահայտությամբ կրցած է նվաճել լավագույն թարգմանություն մը», ինչպես կորակի Վիլյամ Բարբլիջ:

«Անգլիերեն Նոր Սուրբ Գրքի» նախարանն և ներածականն կհասկնանք, թե կատարված գործը որքան անհրաժեշտություն մըն էր Մեծն Բրիտանիո եկեղեցիներուն համար և թե ինչ նախանձախնդրությամբ և բծախնդիր քննությամբ աշխատանք տարված է զայն ի գլուխ հանելու համար: Անգլիո քրիստոնյա զանգվածին համար 1661-ի «Արտոնյալ թարգմանություն»-ը նկատված է միշտ բուն Ս. Գիրքը, սկիզբ առած 1603-ին, Զիյմս թագավորի օրով: Վերծանումը այս թարգմանության, «Վերանայված թարգմանություն», կատարված է 1881-ին, որմն հաք վավերական նոր թարգմանություն տեղի ունեցած չէր: Այս նորագույն թարգմանությունը հետևաբար կհաջորդէ 1661-ի թարգմանության:

«Նոր Կտակարանի այս թարգմանությունը, — կկարդանք ներածականի մեջ, — որուն պիտի հաջորդէ թարգմանությունը Հին Կտակարանի և պարականոն գրքերու, ձեռնարկ մըն է, իրեն առարկա ունենալով հունարեն բնագրի անգլիերեն հարազատ թարգմանություն մը, որ ըլլա ընթացիկ և ժամանակակից, մատուցված անգլիերեն լեզվով Ս. Գրքին ծանոթ և անծանոթ ընթերցողներուն: ...Մեր պարտականությունը կարևոր տարրերով լի մը կներկայանա մեզի ըստաւարար 1881-ի վերծանողներու մտահոգության... այսօր իրենց գործածած լեզուն որոշապես կներկայանա որպես հնամենի և որպես նվազ հասկնալի լեզու... ներկա գործը վերծանում մը չէ երբեք 1661-ի թարգմանության, այլ հարազատ և նոր թարգմանություն մը, որուն մեջ տեղ գտած են ժամանակակից և այժմեական իմաստ ունեցող ասություններ և առումներ, որոնք արտահայտած են հունարենին ճշգրիտ իմաստը: Ներկա թարգմանիչները ջանացած են հունարեն կառուցվածքներ և ասություններ փոխարինել արդի անգլիերենով»:

Նոր Կտակարանը հրատարակված է Օքսֆորդ և Քեյմբրիջ համալսարաններու հրատարակչական տան կողմից, հովանավորությամբ և մասնակցությամբ Մեծն Բրիտա-

նիո անգլիական բոլոր եկեղեցիներու, բացի Հռոմեական Կաթոլիկ եկեղեցիներ: Հրատարակության հաջորդող օրերու ընթացքին զնահատական ջերմ արձագանքներ երևցան զանազան թերթերու մեջ, թե «առաջին առիթն է այս, երբ եկեղեցվո առաջնորդներ հավաքաբար կկատարեն Ս. Գրքի նոր թարգմանությունը առանց հարանվանական և վարդապետական խորություն»:

Յորքի արքեպիսկոպոս դոկտ. Ռեմվի, որ նշանակված է որպես Արքեպիսկոպոս Քենտրբերիի, հայտարարեց. «Վստահ եմ, որ Ս. Գրքի թարգմանությունը պիտի օգնէ առնոց, որոնք զայն կգործածեն, ավելի լավ հասկնալու համար Աստուծո խոսքը և զգալու Անոր պատգամին ուժը: Կհավատամ, որ այս նոր թարգմանությունը պիտի ծառայէ բարձրացնելու թիվը Ս. Գրքի ընթերցողներուն: Կակնկալեմ տեսնել անոր գործածությունը եկեղեցիներու և տուններու մեջ»: Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոս դոկտ. Ֆիլչեր ևս ըսած է, թե «Արտոնյալ թարգմանություն»-ը եղած է թարգմանության գերագույն նվաճումներեն մին և միշտ պիտի մնա որպես լավագույն նմուշը անգլիերեն լեզվի ուժի և մեծության: Բայց որովհետեւ, — կշարունակի ան, — անգլիերեն լեզուն եղած է միշտ կենդանի և աճող լեզու մը հաղորդակցությանց համար, և նաև որովհետեւ անկատելի կերպով փոփոխությանց ենթարկված է վերջին տարիներուն, Ս. Գրքի նոր թարգմանության կարիքը կզգացվեր»: Նորին Սրբազնությունը կհավատա, թե թարգմանիչները դիմակալած են անհավատալիորեն դժվար պարտականություն մը և հաղթականորեն զայն ի գլուխ հանած: Վերջապես կնկատվի, որ Ս. Գրքին կարևորությունը չէ կայացած սկզբնապես իր գրական կոթող մը ըլլալուն մեջ. այլ որպես հավատքի և իրական կյանքի գերագույն ուղեցույց, եղած է աղբյուրը քրիստոնյա աստվածաբանության, որոնց համար որպես անհրաժեշտություն կհետեի «հասկնալի» Ս. Գրքի մը ներկայացումը: «Ս. Գրքի ձայնը չէ, որ մեզ կհետաքրքրէ, այլ իմաստը»:

Ըսինք որ տասներեք տարվան պատրաստության շրջան մը բոլորած է ներկա թարգմանությունը: Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի օրերուն Օքսֆորդ և Քեյմբրիջ համալսարաններու բանասերներուն կողմից ծրագրվեցավ 1661-ի թարգմանության վերծանումը կատարել. շուտով սակայն նկատվեցավ, որ կարիքը կկայանար ավելի նորագույն թարգմանություն մը ունենալուն մեջ, քան թե կրկին վերծանում մը: 1946-ին, հետևաբար, Սկոթլանդ Սպիտկոպոսական եկեղեցիի ընդհանուր ժողովը այս իմաստով

առաջարկ մը բերավ, ուղղված Մեծն Բրիտանիո եկեղեցիներուն. մտահոգության գրխավոր առարկան այս առաջարկին մեջ այն եղած է, թե եկեղեցւոյ դործը կկազա Ս. Գրքի անգործածելի լեզվին պատճառով:

Հետևանք տրվելով եղած առաջարկին, եկեղեցիներ համախորհուրդ հատկացուցին իրենց ներկայացուցիչները՝ հարցը քննելու և լուծման մասին խորհրդակցելու համար: 1947-ին տեղի ունեցավ առաջին նիստը թարգմանչական աշխատանքի գործադիր հանձնախումբին: Հանձնախումբը բաղկացած է Անգլիկան եկեղեցւոյ, Սկոտլանդական եպիսկոպոսական եկեղեցւոյ, Ժողովական, Մկրտչական, Երիցական եկեղեցիներու, ինչպես նաև Կալվեսի երկրի՝ Ուելսի և Իռլանդայի եկեղեցիներու ներկայացուցիչներէ: Իրենց մասնակցութիւնը բերած են նաև Անգլիկան և Սկոտլանդական Ս. Գրոց ընկերութիւնները:

Հանձնախումբը նշանակած է թարգմանչական երեք աշխատանքի մարմիններ, մին նոր Կտակարանի, մյուսը Հին Կտակարանի, և երրորդը Պարականոն գրքերու: Անդամներն բոլորն ալ կներկայանան միջազգային չափանիշով սուրբգրական բանասերներ և համալսարանական դասախոսներ: Նշանակված է նաև մարմին մը գրական խորհրդատուներու, քննարկելու համար պատրաստված թարգմանութիւնները ոճային և լեզվական կալվածքն ներս:

Վերջին հիւնամայակին Ս. Գրոց բնագրային քննադատութիւնը նոր լույս սփռեց հնագույն հույն բնագիրներու ճշգրիտ իմաստին վրա: Ներկա թարգմանիչները նկատի առին այս կարևոր նվաճումը և իրենց նոր ու հարազատ թարգմանութեան մեջ գործածեցին կարգ մը ասութիւններ կամ առումներ արդի անգլիերենով, պահելով հանդերձ հունարենին իմաստը կարելի հարազատութեամբ: Հանձնախումբը 57 նիստեր ունեցած է յուրաքանչյուրը 3 օր տեղորոշմամբ: Առաջին նիստը տեղի ունեցած է 18 դեկտեմբեր 1948-ին, իսկ վերջինը՝ 18 դեկտեմբեր 1958-ին: Յուրաքանչյուր անգամ նախ պատրաստած է թարգմանութեան իր բաժինը և մատուցած մյուս անդամներուն առ ի քննութիւն: Ապա հանձնախումբը միասնաբար քննութեան առարկա դարձուցած է զայն համար առ համար և նախադասութիւն առ նախադասութիւն ու ճշգրտագույն անգլիերենով ձևի բերած: Խնդրո առարկա հատվածները իրենց լրումին հասած են թարգմանիչներու և գրական-լեզվական քննիչներու համաձայնութեամբ: Հունարեն բնագրեն զատ նկատի առնված են Ս. Գրքի նորագույն բոլոր քննական հրատարակութիւնները և այլ բանասիրական

աշխատութիւններ, ձեռագիրներու տարբերակներ, սկսյալ Ժանոթ հնագույն ձեռագիրներին և մագաղաթյա պատառիկներին:

«Հասկնալի» և «հստակ» լեզվով կատարված թարգմանութեան արագ ակնարկի մը ընդմեջէն կարելի է նկատել հայտնի օրինակներ, որոնք կարդարացնեն հիշյալ որակումները:

Հովհաննու Ավետարանը կբացվի հետևյալ համարով. «Երբ ամեն բան սկիզբ առավ, Բանը արդեն գոյութիւն ունեւր»:

Թեև կառարկվի ոմանց կողմէն, որ այս ձևով Մենդոց գրքի արձագանքը կաղտոի և խորհուրդը կնվազի:

Սակայն շարունակենք. «Բանը բնակեցավ Աստուծո հետ, և Աստված ինչ որ էր Բանն ալ նույնն էր: Բանը, հետևաբար, Աստուծո հետ էր սկիզբէն, և Անոր միջոցով ամեն ինչ գոյացավ: ոչ մեկ բան առանց Անոր գոյացավ: Ամեն գոյացած բան կյանքի կոչեցավ իր կյանքով, և այդ կյանքը մարդոց լույսն էր»:

Կարգ մը հատվածներ հասկնալի կդառնան առաջին անգամ ըլլալով, կբսն պրոֆ. Չարվիք: Այսպես, Հովհաննու Ավետարանի ԺՁ գլխի 10-րդ համարը նախկին թարգմանութեան մեջ կկարդանք. «Մխիթարիչը պիտի հանդիմանէ աշխարհը արդարութեան համար, որովհետեւ ես կերթամ առ Հայր և դուք զիս չեք տեսներ այլևս»:

Նորագույն թարգմանութեան մեջ համարը հետևյալ ձևով կտրվի. «Մխիթարիչը պիտի հանդիմանէ զանոնք—աշխարհը—թե իրավունքը իմ կողմն է, ցույց տալով, որ ես կերթամ առ Հայր անմիջապէս երբ կբաժնրվիմ ձեզմէն»:

Հատկանշական թարգմանութիւն մըն է նաև Մատթեոս ավետարանի «Երանի»-ներուն ընդհանուր ոճը և մասնավորաբար Ե գլխուն 3-րդ համարը: Նախկին թարգմանութեան մեջ կկարդանք. «Երանի հոգիով աղքատներուն, որովհետեւ անոնց կպատկանի Երկնքի թագաւորութիւնը»:

Նորագույն թարգմանութեան մեջ կկարդանք. «Որքան երանելի են անոնք, որոնք գիտեն, թե աղքատ են»:

Հոս գաղափարին հստակութիւնը կուգատրված վիճակի մը՝ աղքատութեան գիտակցութեան իրողութեան, որ կհամապատասխանէ հոգիով աղքատ բացատրութեան: Թեև հունարեն բնագրին մեջ գործածված է τῶ πνεύματι «հոգիով» բառը, սակայն նորագույն թարգմանութիւնը ջանացած է հնագույն իմաստը տալ բառին, այնպէս ինչպես ան կգործածվի:

Ղուկասու Ավետարանի ԺԱ գլխի 47—48 համարները հետևյալ ձևով թարգմանված

են. «Անաղ, դուք կկառուցանեք այն մար-
գարեններուն դերեզմանները, զորս ձեր հա-
րերը սպաննեցին, և այս ձևով կվկայեք, որ
դուք համաձայն եք ձեր հայրերուն կատա-
րած արարքին. անոնք ոճիրը գործեցին և
դուք ալ գերեզմանները կհայթայթեք»:

Բ Կորնթացվոց Գ գլխի 15—18 համար-
ներու թարգմանության առիթով, հստակու-
թյունը և միտք բանին տալու նպատակով,
ավելորդ բառեր գործածված են և այս ձևով
լուսաբանված է Ելից 17 35-ի հին կտակա-
րանային մեջբերումը, բաղդատաբար նա-
խորդ թարգմանությանը. «Սակայն մինչև
այս օրս, ամեն անգամ որ Մովսեսի օրենքը
կկարդացվի, քող մը կիջնե զայն լսողներու
միտքին վրա. թեև, ինչպես Ս. Գիրքը կըսե
Մովսեսի մասին, «ամեն անգամ որ ան
Տիրոջ դառնա, քողը կվկերնա»: Արդ, Տե-
րը, որուն մասին այս հատվածը կխոսի,
Հոգին է. և հոն, ուր Տիրոջ հոգին կա, հոն
ազատություն կա: Եվ որովհետև մեզի հա-
մար մեր դեմքերուն առջև քող չկա, բոլորս
կցուցանենք Տիրոջ փառքը նման հայելիի
ընդմեջն, այս ձևով իր նմանության բեր-
ված կըլլանք փառքի մինչև փառք. այսպես
է Տիրոջ, Հոգիին ազդեցությունը»:

Ղուկասու Ա 46—55 համարները թարգ-
մանված են այսպես. «Եվ Մարիամ ըսավ.
«Խոսե, ով անձս, Տիրոջ մեծության մասին.
ցնծա և ուրախացիր իմ Փրկիչ Աստուծով.
ինչպիսի սիրով Ան նայեցավ իմ աղախնի
խոնարհությանս վրա: Որովհետև այս օրեն
սկսյալ՝ պիտի օրհնեն զիս բոլոր սերունդ-
ները. ինչ սքանչելի կերպով Ան, հզոր Տե-
րը, բնակեցավ իմ հետս: Սուրբ է իր անու-
նը. իր ողորմությունը կուզա սերունդե սե-
րունդ զնայի անոնց, որոնք երկյուղած են
Իրեն հանդեպ. իր Աջով կատարված գոր-
ծերը կհայտնեն իր ուժը. Ան հեռացուց
մտքով և սրտով ամբարտալան մարդիկը,
կասեցուց իրենց զահերուն վրա աշխարհիկ
ուժերը, և խոնարհները բարձրացուց: Անո-

թինները գոհացուց բարիքով և հարուստնե-
րը դատարկացուց: Ան պաշտպան հանդի-
րացավ իր ծառային Իսրայելի, հաստատ
պահելով իր խոստումը մեր նախահայրե-
րուն. Ան չէ մոռցած ողորմություն ցույց
տալ Արրահամի և անոր զավակներու զա-
վակներուն, հավիտյան հավիտենից»:

Հետաքրքրական է, թեև սակայն ոչ ար-
դարանալի, չափի և կշիռքի, ժամանակի և
եղանակի անգլիականի վերածումը: Այս-
պես, Մարկոսի ԺԴ 5-ի օժումի գործածված
անուշահոտությունը կարելի էր ծախել «ե-
րեսուն ոսկիի», փոխան «եքեր հարյուր դա-
հեկանի»: «Քանքարները» համապատաս-
խան առակին մեջ վերածված են «ոսկիով
լի պարկ»-երու: Չար ծառային «տասը հա-
զար»՝ բյուր քանքարի պարտքը վերածված
է «միլիոններու հասնող» պարտքի: Գիշև
վան չորրորդ ժամը վերածված է «առավոտ-
յան չորսեն վեցի միջև»:

Ներկայացման ձևին մեջ նորություն են
ենթադրանադիրներն ու գլխաբաժանումնե-
րը, որոնք նպատակ ունին դյուրություն
ծախելու Ս. Գրոց ուսանողին մասնավորա-
պես և հասարակ ընթերցողին ընդհանրա-
պես: Համարաթիվները կգտնվին ձախ էջի
ձախ լուսանցքին և աջ էջի աջ լուսանցքին
վրա: Կարելի է ըսել, թե խորքին մեջ գոր-
ծը չի ներկայանար հանդիսավոր ճոխու-
թյամբ կամ նրկյուղալից խորհրդավորու-
թյամբ, քան իր անմիջականությամբ և զեմ-
հանդիմանականությամբ: Ընդհանուր գնա-
հատանքը ուղղված է թարգմանության
գործնական հանգամանքին, անոր լավա-
զույնս, օգտակարագույն և դյուրագույն ձե-
լով կարդացվելու առավելության քան թե
ոճի վսեմության և աստվածային պատգամ-
ներու խորհրդավոր արտահայտության: Ա-
նոր օգտակարության արձագանքը պիտի
լավի միլի քան քսան առ հարյուր ոչ քրիս-
տոնյա անգլիացի զանգվածի սրտեն:

